

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-1>

УДК 339.7.336.714

АНАЛІТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF THE MAIN FINANCIAL INTERMEDIARIES ON THE INTERNATIONAL MARKET

Божкова Вікторія Вікторівнадоктор економічних наук, професор,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1557-3819>**Самодай Валентина Петрівна**кандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4043-5426>**Машина Юлія Павлівна**кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8624-8581>**Bozhkova Victoria, Samoday Valentyna**

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

Mashyna Yuliia

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Стаття присвячена діяльності фінансових посередників на міжнародному ринку. Обрана тема в даний час є особливо актуальною, так як жодне підприємство, як України, так іншої держави не здатне обійтися без допомоги посередників. Торгово-посередницька діяльність є невід'ємним елементом ринкового господарства. Важко знайти підприємця, який би не користувався послугами посередників або сам не виступав у ролі посередника при здійсненні комерційних операцій. Так само важливу роль на всіх сегментах міжнародного фінансового ринку відіграють фінансові посередники, які забезпечують постійну взаємодію між країнами та спрямовують рух капіталу до найефективніших споживачів. Проведено аналіз та оцінка фінансових посередників на фінансовому ринку. Здійснена аналітика діяльності фінансових посередників у трьох основних площинах: української, європейської та американської.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові посередники, банки, небанківські фінансові установи, кредитні спілки, страхові компанії.

The article is devoted to the activity of financial intermediaries on the international market. The purpose of the article is theoretical substantiation and development of practical recommendations regarding the activity of intermediaries in international trade, the subject of which is the role of intermediaries in international trade and the functioning of financial intermediaries in the international financial market. The chosen topic is currently particularly relevant, since no enterprise, both Ukrainian and foreign, can do without the help of intermediaries. Trading activity is an integral element of the market economy. It is difficult to find an entrepreneur who does not use the services of intermediaries or who himself does not act as an intermediary in the implementation of commercial transactions. An equally important role in all segments of the international financial market is played by financial intermediaries who ensure constant interaction between countries and direct the flow of capital to the most efficient consumers. Research methods in the article are compiled using a systematic approach, statistical and theoretical analysis to determine the main activity of intermediary activity, comparison of types of intermediaries in the international market, as well as comparison of financial intermediaries, conducting an economic analysis to study the financial market, conducting an operational and cost analysis to expand the understanding of profitability of banks, cost and profitability of specific operations, conducting a macroeconomic analysis to compare the activity of financial intermediaries on the international market. In the practical sense of the obtained results, the activity of the main

financial intermediaries on the international market was assessed. The influence of the system of intermediary activity on the competitiveness of banking activity is analyzed. The activity of financial intermediaries was evaluated in three main areas: Ukrainian, European and American. In the theoretical and methodological direction, a general set of characteristics and activities of intermediaries in international trade was carried out.

Keywords: financial market, financial intermediaries, banks, non-bank financial institutions, credit unions, insurance companies.

Постановка проблеми. Фінансова система та інститути, що входять до неї, визначають особливості та можливості для інвестиційних процесів в економіці будь-якої господарської системи. Саме собою функціонування інвестиційного механізму неможливе без розвиненої фінансової системи та її внутрішніх взаємозв'язків. Найважливішим завданням функціонування сектора фінансового посередництва є організація трансформації та перерозподілу капіталу економіки. Виконання цих функцій відбувається у тісній взаємодії фінансових посередників із державою, бізнесом, домашніми господарствами та за активної роботи на фінансових ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка теоретичних та практичних аспектів концепцій основної діяльності посередників на міжнародному ринку сформована в дослідженнях науковців: Марченко В. М. характеризує типи посередників, їх роль та діяльність на міжнародному ринку [1]; проведено аналіз визначень та характеристик основних фінансових посередників міжнародного фінансового ринку, які наведені в енциклопедіях та дослідженнях таких авторів, як Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д., Лисенков Ю. М., Коротка Т. А. [2]; наукові дослідження Мірошніченка О. В. показують рівень конкурентоспроможності банків та їх функціонування в процесі набуття, утримання та розширення ринкових позицій. Подана та пояснена детальна суть терміну конкурентоспроможності банків численними дослідженнями авторів: Бєляков А. В., Волощук І. П., Коваленко А. І., Матвейчев О. А., Мірошніченко О. В., Осадчая І. М., Примостка Л. О., Сало І. В. [3; 4], Фатхутдінов Р. А.; вчені Зимовецький В. В. та Зубика С. П. подають визначення фінансового посередництва [5]. Науковець Войчак А. В. у своїх дослідженнях провів аналіз роботи посередників на міжнародному ринку і пропонує модель оцінювання показників діяльності посередників. Також у роботі здійснений аналіз фінансового ринку та основні типи фінансових посередників за дослідженнями американського економіста Девіда С. Кідвелла [9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Залишається відкритим питання дійсної практики на справжніх прикладах усіх визначень та теорії даних авторів на міжнародному ринку. Все це обумовлює необхідність подальших теоретико-методичних та практичних досліджень діяльності посередників на фінансовому ринку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо діяльності посередників у міжнародній торгівлі. Для досягнення мети поставлені наступні завдання: вивчити економічну характеристику посередників на міжнародному ринку; проаналізувати вплив системи посередницької діяльності на конкурентоспроможність банківської діяльності; оцінити посередницьку діяльність на міжнародному ринку; провести оцінку діяльності основних фінансових посередників на міжнародному ринку.

Вклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день у розвинених країнах існує велика кількість різних видів фінансових посередників та наявні різноманітні напрями до виникнення нових шляхів поєднання функцій різних видів фінансових інститутів та створення все нових симбіозів у вигляді універсальних та спеціалізованих фінансових установ.

Втім, як показують на прикладі та досвіді розвинені фінансові системи своє функціонування, то постійне використання послуг фінансових посередників допомагає зменшити втрати від неефективного використання фінансових ресурсів і знизити інвестиційні ризики для позичальників і кредиторів.

Розглянемо діяльність інституційних учасників – група фінансових посередників (ФП), які здійснюють різноманітні види професійної діяльності з фінансовими активами і розподіляють прибуток між засновниками та довірителями відповідно до правових норм і конкретної угоди. Якщо говорити про індивідуального учасника, то в даному випадку посередник розпоряджається своїми коштами самостійно і отриманий прибуток належить тільки йому. Чим і відрізняються інституційні учасники,

які стурбовані в першу чергу капіталом своїх клієнтів та шукають оптимальні та виграшні варіанти розміщення капіталу, включаючи усі можливі ризики та результатний дохід. Як і всі фінансові посередники для відповідного аналітичного прогнозу обов'язково враховують оцінки руху фінансових потоків, як локальні, так і глобальні тенденції та зміни. І ще однією відмінністю інституційних учасників від індивідуальних є те, що діяльність фінансових структур обов'язково ліцензується. Саме шляхом роботи та виконання своїх зобов'язань на ринку, здійснюється оцінка діяльності.

Перше це консолідація, процес нагромадження грошових засобів у межах держави або регіону, тих самих фірм з метою реалізації великомасштабних програм; здійснюється об'єднання, що в результаті дає диверсифіковане вкладення накопиченого капіталу для використання у різних проектах з перспективною капіталізацією. Фінансовим посередникам необхідно об'єднати вільні кошти наявних інвесторів, які надають кошти для купівлі різних нових ринкових активів – у результаті і вийде необхідна диверсифікація. Вигодою і показником вдалої операції від сторони посередника – є результат, у якому інвестор отримує відповідну частку кожного з цих набутих ринкових активів. В свою чергу інвестори звертаються за допомогою до інституційних учасників для участі значних проектах, в яких самостійно важко зорієнтуватися. Таким чином фінансові посередники пропонують клієнтам активи, які дійсно являються диверсифікованими портфелями активів. На практиці можна спостерігати, що можливості індивідуального інвестування вужчі, ніж інституційного, з чого значною мірою відрізняються ліквідність та ризики вкладень. Посередницька допомога, щодо прискорення процесів з укладення угод купівлі-продажу цінних паперів дає можливість інвесторам і кредиторам стрімко розміщувати фінансові ресурси, водночас реципієнти коштів самостійно вирішують проблеми із залучення додаткового капіталу.

Також важливим є залишити рівновагу на ринку через координацію пропозицій і попиту на фінансові ресурси. Фінансові посередники можуть контролювати відносини між споживачами та постачальниками капіталу завдяки розумінню портфельного управління активами та розмірами роботи тих самих підприємств. У результаті, посередники виконують ефективний розподіл і перерозподіл ресурсів на первинному і вторинному ринку цінних паперів, а попит і пропозиція за таких

умов нормалізується у просторі та часі. Таким чином промислові компанії самі розуміють, що їм буде краще співпрацювати із фінансовими інститутами, які володіють значно більшими ресурсами, досвідом та можливістю залучати провідних фахівців.

В діяльності фінансових посередників важливим критерієм є вміння швидко і правильно ліквідувати або знизити наявні фінансові ризики. Хоча на досвіді можна спостерігати за тим, як власне кажучи, інституційні посередники торгуються ризиками коли здійснюють купівлю/продаж фінансових активів і потім перерозподіляючи їх між консервативними і агресивними учасниками ринку. Якщо говорити простими словами, то здійснюється передача ризиків у колі менш схильних та більш схильних до ризиків суб'єктів господарювання. Зниження ризику здійснюється саме через диверсифікацію портфеля активів і професійного управління ними. Також наймаючи фінансового посередника, компанія зменшує витрати, які могла втрати під час невдалих угод, це ті ж самі ризики, які завчасно і виявляють посередники. Для прикладу, візьмемо банки у ролі фінансових посередників, саме вони спеціалізуються на зборі інформації про ризики банкрутства позичальників і знають як їх мінімізувати.

Ще одним фактом, який дає можливість оцінити діяльність фінансових посередників, це їх вміння визначити характеристику прав клієнта-довірителя. Компанії, які використовують можливості посередників можуть сформувати приблизне прозоре поле своїх інвестиційних планів. Паралельно ринок цінних паперів також створює прозорі ознаки функціонування [6, с. 484].

Якщо говорити про основні види фінансових посередників, то стоїть безліч варіантів. Так як у кожній країні свої певні керуючі правила та обмеження, які відрізняються один від одного, і мета та цілі на ринку у кожного із регіонів також може відрізнятися. Тому оцінка діяльності фінансових посередників буде здійснена у трьох основних площинах: українська, європейська та американська.

В Україні фінансовими посередниками представлені банки та небанківські фінансово-кредитні установи. Можна спостерігати що на різноманіття саме фінансового посередництва Україна має не великий список варіантів. Але таким чином є зрозумілим стан українського фінансового ринку. На даний момент банки характеризуються найсильнішою і більш розвиненою діяльністю серед

інших фінансових посередників, через слабкий розвиток фондового ринку.

Банківська система складається з Національного банку України, який займає провідне місце в регулюванні всієї економіки країни, та інших банків, які є основною складовою банківської системи держави і належать до особливої категорії ділових підприємств, котрі отримали назву фінансових посередників. Тому банки, як фінансові посередники (ФП) мають пріоритети до залучення інвестиційних коштів для подальшого ефективного розподілу та їх використання. Через можливість банками збирати усі можливі ресурси, які у подальшому можуть гарантувати усі необхідні потреби, а саме у додаткових коштах, осіб або організацій, адже діяльність суб'єктів господарювання впливає на економічний стан країни. Банки своєю діяльністю допомагають компаніям у розвитку та виходом на ринок, цим самим покращуючи економічну стабільність України. В свою чергу, банки як фінансові посередники активно працюють на фінансовому ринку та перерозподіляють позичкові капітали, формують грошову позицію та мають право повноцінно впливати на економічне становище. Банки дають можливість суб'єктам ринку отримати різноманітний та великий діапазон послуг, що також впливає на загальні економічні процеси.

У 2021 році платоспроможні банки отримали історично рекордні 77,5 млрд грн чистого прибутку, що майже вдвічі більше, ніж у 2020 році (39,7 млрд грн), та на 33% більше, ніж у докризовому 2019 році (58,4 млрд грн). Рентабельність капіталу сектору зросла до 35,2% порівняно з 19,2% у 2020 році. Станом на 01 січня 2022 року із 71 платоспроможного банку 66 були прибутковими та отримали чистий прибуток 77,9 млрд грн, що перекрило збитки п'яти банків на загальну суму 0,4 млрд грн. Прибуток сектору концентрований: п'ять найприбутковіших банків сформували 67% усього прибутку. Також за статистичними даними сайту НБУ можна відслідкувати кількість діючих банків в Україні, станом на 03.11.2022 року – маємо 69 банків, з них 31 банк з іноземним капіталом. Небанківські фінансові установи, які також являються професійними учасниками фінансового ринку та спеціалізуються на наданні фінансових послуг, а саме надають кредити, ведуть спільне інвестування, управління активами, забезпечують страхування, здійснюють посередництво у купівлі-продажі фінансових інструментів, у ряд входять пенсійні фонди, ломбарди також.

Кредитні спілки мають вагоме значення для компаній, тому що в порівнянні із звичайними банками, вони пропонують низьку мінімальну суму кредиту, гнучку систему погашення кредиту та необов'язковість кредитного забезпечення. За офіційною статистикою, станом на березень 2021 року в Україні було зареєстровано 323 кредитні спілки. Вони володіють доволі вагомим фінансовим ресурсом. Торік система кредитних спілок отримала нового регулятора в особі Національного банку, який вдосконалює правове поле для їхньої діяльності [2].

Національний банк України надає рекомендації небанківським фінансовим установам щодо подання та оприлюднення звітності та іншої інформації регулятору під час дії воєнного стану. Попри воєнний стан, Національному банку важливо оперативно отримувати інформацію про фінансовий стан та показники діяльності ринку небанківських фінансових послуг. Це дасть змогу своєчасно реагувати на проблемні аспекти діяльності учасників ринку, змінюючи законодавство та нормативно-правові акти Національного банку [7].

Далі доцільно розглянути систему та діяльність фінансових посередників на європейському та американському рівнях. В даному випадку діяльність посередників у більшій мірі збігається за значенням та функціонуванням. Але ж все таки американські темпи розвитку інвестиційних фондів випереджають європейські. Відмінність спостерігається у розподіленні інвестиційних фондів, коли фонди грошового ринку відносяться до валютно-фінансових установ, а пайові інвестиційні фонди належать до відповідних їм фінансових корпорацій.

Теоретичні дослідження американського економіста Девіда С. Кідвелла у сфері фінансового ринку, дозволяють виділити чотири типи фінансових посередників. До даних типів входять інвестиційні фонди, які займаються власне продажем акцій для інвесторів, в результаті ці кошти використовують для отримання прямих фінансових вимог. Прикладами фінансового посередника інвестиційного фонду можуть бути фонди грошового ринку або пайові інвестиційні фонди. Існують установи депозитного типу, які залучають строкові депозити за рахунок того, що відкривають ощадні або поточні рахунки для клієнтів, яких обслуговують. Також посередники цього типу використовують отриманні кошти для надання певних кредитів: іпотечні, ділові або споживчі.

Станом на 03.11.2022 року кількість комерційних банків США складає 2 129 банків, загальний розмір активів який становить 21 578 978 дол. США (з них 19 736 517 дол. припадає на США). Виділяється «велика четвірка» банків з активами понад трильйон доларів, у сумі на них припадає 7,357 трлн. дол. активів (43,5% від активів усіх банків США). За часткою зарубіжних активів лідирує Citigroup (41%). Також значна частка зарубіжних активів The Bank of New York Mellon (37%), State Street Corporation (35%), Northern Trust (33%), American Express (33%), JPMorgan Chase (23%), у інших цей показник не перевищує 10%. Хоча з п'яти найбільших у світі банків за розміром активів лише один із США (решта КНР на чолі з ICBC), США залишаються найважливішим фінансовим центром [8].

До третього типу американський економіст Девід С. Кідвелл відніс договірні ощадні установи, які відрізняються від інших завдяки високим ступенем ліквідності залучених коштів і працюють в основному на довготермінове накопичення. Такі посередники отримують тверді надходження коштів за договірними зобов'язаннями. Фінансовими посередниками договірних ощадних установ виступають страхові компанії та пенсійні фонди. Також на ринку діють інші фінансові інституції, як федеральні відомства або фінансові компанії, які власне не відповідають ознакам попередніх типів фінансових посередників. Також американський економіст підкреслює той факт, що інвестиційні фонди на американському ринку частіше не включають до групи перерахованих типів ФП, а відокремлюють окремо. Пояснює Девід С. Кідвелл це тим, що інвестиційні фонди швидше розвивають та сприймають міжнародний ринок [9].

За всесвітнім рейтингом саме американський фондовий ринок випускає найбільший приріст капіталу. Порівнюючи 2018 рік компанії США представляли 40% глобальної ринкової капіталізації, вже у 2020 році показник складав 54,5%. Для розуміння масштабу візьмемо Японію, яка має показник 7,7% і займає друге місце після США, далі Великобританія – показник 5,1% та Китай – 4%. За результатами дослідження голови інвестиційного фонду Fidelity Пітера Лінча, середньорічна доходність американських акцій протягом 30 років (з 1965 р. до 1995 р.) склала 11,2%. І це з урахуванням того, що цінні папери в США мають практично абсолютну ліквідність: їх можна у будь-який момент конвертувати у гроші. Аналізуючи такі показники,

можна затверджувати, що довіра громадян США та світу має дуже високий рівень довіри до фондового ринку.

Наприкінці 90-х зростання капіталу у Штатах значно прискорилося. Причина – широке впровадження інновацій та цифрова трансформація економіки. Добробут американських домогосподарств за останні 20 років зріс із 117,9 трлн. дол. до 399,2 трлн. дол. Якщо простіше, то статки простих американців із 2000 року й до 2020-го зросли на 238,6%. Це на 6,3% щорічно. До речі, показник наближається до темпів зростання за цей період: 5,94% з урахуванням інфляції (8,8% без урахування інфляції) [10].

Відповідно опитування населення США, найвигіднішою та популярною є культура інвестування заощаджень. Зазвичай головний напрям для довгострокових інвестицій являються акції (табл. 1). Якщо ж об'єднати групи «Акції» та «Облігації», то вийде, що американці інвестують у фондовий ринок майже третину своїх грошових збережень.

Таблиця 1

Структура довгострокових інвестицій домогосподарств у США [5]

Інвестиційні активи	Частка
Акції	28%
Нерухомість	26%
Готівка	18%
Дорогоцінні метали	14%
Облігації	4%
Криптовалюти	4%
Інше	6%

Якщо розглядати європейський ринок, то проаналізувавши Європейську систему обліку ESA 2012, яка розділяє фінансових посередників на три сектори: валютно-фінансові установи, страхові та пенсійні фонди та окремо фінансові корпорації. У даному випадку діяльність валютно-фінансових установив залежить у залученні депозитів, які вилучають у суб'єктів фінансової системи. Також ця установа зацікавленість у наданні кредитів, інвестуванні отриманих коштів у цінні папери.

Розглядаючи з іншої сторони дані, які надає Європейський центральний банк, то ринок фінансових послуг у Європейському Союзі має ряд фінансових посередників. Фінансові установи резиденти країн Європейського Союзу, представлені монетарними фінансовими установами, які купують депозити та

надають кредити, власні кошти інвестують у цінні папери. До монетарних фінансових установ відносять грошові фонди, Центральні банки країн ЄС, інституції з випуску та обігу електронних грошей, банківські та інші кредитні та депозитні фінансові установи.

Інвестиційні фонди (фінансові інститути) їх діяльність спрямована на інвестування у фінансові та не фінансові активи. Фінансові компанії спеціального призначення, трансформування боргових зобов'язань банку у ліквідні інструменти ринку капіталів шляхом випуску боргових цінних паперів, які купують інвестори. Тобто мета фінансових компаній, таким чином, зменшити кредитний ризик. Також існують компанії (провайдери) платіжних сервісів, що забезпечують трансакції в межах ЄС, страхові компанії та пенсійні фонди.

За підрахунками спеціалізованого шведського порталу Finanso.se, у Європі з часів фінансової кризи 2008 року закрилося 2562 банків – таким чином їхня кількість скоротилася майже на 30%, до 5441 (140 одиниць) банків станом на січень 2020 року (рис. 1). Дані за 2020 рік показали, що після фінансової кризи зникла кожна четверта кредитна організація. Все це відображає зростання онлайн-послуг і мобільного банкінгу в країнах ЄС.

У 2019 році спад був на 2,7% менше, ніж останніми роками, і виявився найбільш помітним у Німеччині, Італії, Австрії та Ірландії. Проте у доповіді Finanso.se також повідомляється, що найбільше банків нині в Німеччині – 1531. На другому місці з великим відривом йде

Польща – 627 банків, на третьому – Австрія, 522 банки. Найменше банків з усіх країн ЄС присутні у Болгарії – 25, Хорватії – 24 та Словенії – 17 (рис. 2).

Країни, які зазнали найбільшого скорочення в абсолютних показниках у 2020 році, були Австрія (-29) і Німеччина (-25), яка продовжує лідирувати другий рік поспіль, за нею йдуть Фінляндія (-15), Італія (-15) і Ірландія (-13). Люксембург (+2), Данія (+2) і Франція (+1) були єдиними країнами, де кількість кредитних організацій у 2020 році зросла, хоча й з мінімальними показниками.

Німецька банківська система складається з приватних банків, державних банків та членських кредитних спілок. Станом на січень 2020 року у Німеччині був 1531 діючий банк, тобто майже на тисячу більше, ніж у будь-якій іншій європейській країні. Найбільшим є Deutsche Bank з активами близько 1,3 трлн євро. Одночасно за традиційним станом на ринку фінансових послуг у країнах ЄС все одно головна роль відводиться банкам, а кредити виступають, як основне джерело фінансових ресурсів для підприємств та домогосподарств [12].

Висновки. Приймаючі сучасні тенденції та стрімкий розвиток на фінансовому ринку. Саме фінансові посередники являються ключовим інструментом. Адже фінансові посередники виконують продажі фінансових продуктів та послуг пов'язані з керуванням коштами та їх інвестуванням, завдяки чому здійснюють бажаний результат замовників, які мають в пріоритетах підвищити і вивести на кращий рівень своє підприємство та

Total number of credit institutions in the EU

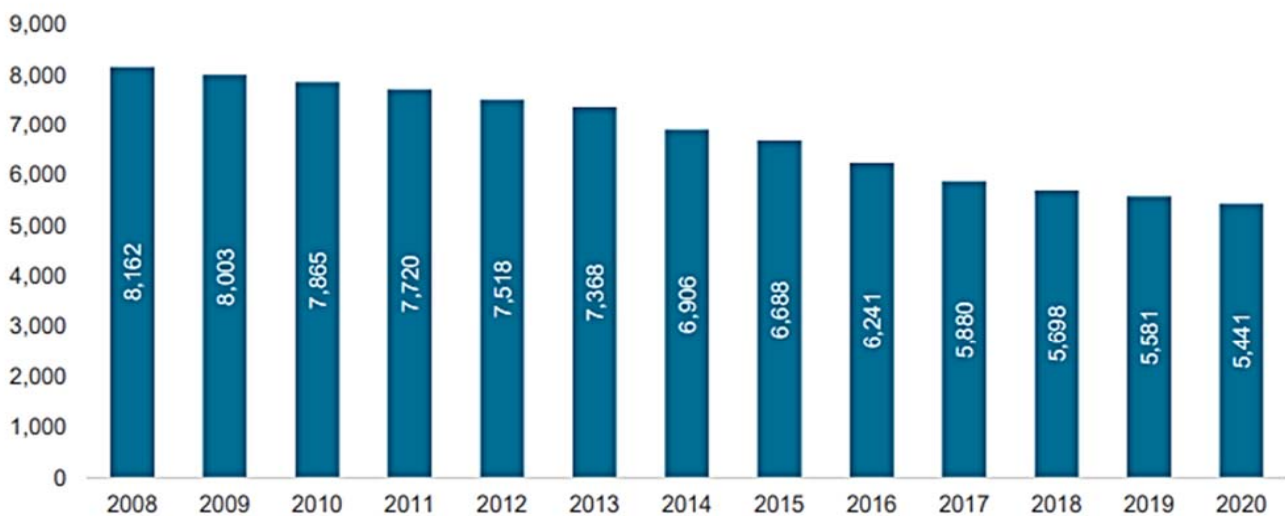

Рис. 1. Загальна кількість кредитних установ в ЄС [11]

Share by country of total number of credit institutions in the EU

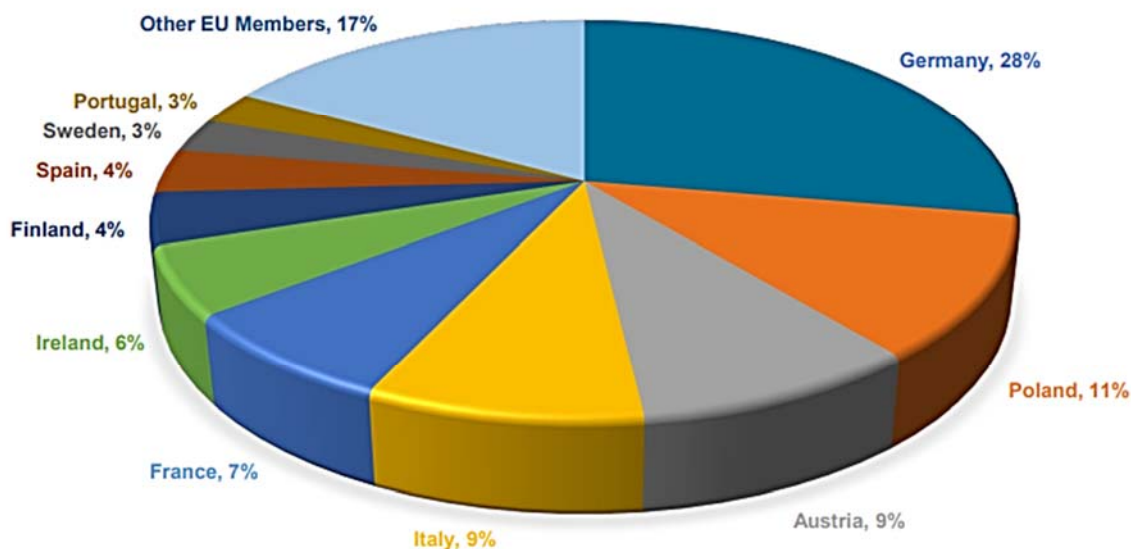

Рис. 2. Частка за країнами від загальної кількості кредитних установ у ЄС [11]

діяльність. Якщо говорити про розвиток економіки країн та розвиток фінансового ринку, то можна підкреслити, що рівень розвитку фінансових посередників також послідовно буде модифікувати в кращу сторону. Тому що поява різних видів посередників на ринку дає ще більшу конкуренцію та стимул все більше

вдосконалювати свою діяльність. Розвиток та вдосконалення фінансових посередників відкриває шлях до кращого функціонування усєї системи загалом та для кожної країни окремо, що є особливо актуальним для нашої держави, в період воєнної агресії росії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Марченко В. М., Шутюк В. В. Логістика : Підручник. Київ : Видавничий дім «Артек», 2018. 312 с.
2. Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д. Банківські системи зарубіжних країн : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 586 с.
3. Коваленко А. І. Теоретичні та методологічні аспекти використання. Концепція конкурентоспроможності в наукових дослідженнях. *Теоретична конкуренція*. 2013. № 6. С. 72–82.
4. Сало І. В., Мирошніченко О. В. Система управління конкурентоспроможністю банку. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 5. С. 279–286.
5. Зимовець В. В., Зубик С. П. Фінансове посередництво. Київ : КНЕУ, 2004. 288 с.
6. Арутюнян С. С., Добриніна Л. В., Гуляєва В. М. Фінансовий ринок : навч. посібник / за заг. ред. Арутюнян С. С. 2018. 484 с.
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: www.bank.gov.ua (дата звернення: 03.11.2022).
8. Federal Reserve Board – Home офіційний сайт. URL: <https://www.federalreserve.gov/releases/lbr/current/default.htm> (дата звернення: 03.12.2022).
9. Kidwell, D. S., Blackwell, D. W., Whidbee D. A. and Sias R. W. *Financial Institutions, Markets, and Money*, 11th ed., John Wiley & Sons, Inc., Danvers, 2012. 708 p.
10. Freedom finance. 2021. URL: <https://ffin.ua/ru/blog/articles/investytsiini-ohliady/post/yak-skilky-ta-u-shcho-investuiut-amerykantsi> (дата звернення: 03.12.2022).
11. EBF Banking in Europe – Facts and Figures.docx 2020. URL: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2022/01/FINAL-Banking-in-Europe-EBF-Facts-and-Figures-2021.-11-January-2022.pdf>.
12. One Third of European Banks Closed Since. 2008. URL: <https://finanso.se/one-third-of-european-banks-closed-since-2008> (дата звернення: 03.12.2022).

REFERENCES:

1. Marchenko V. M., Shutuyuk V. V. (2018), *Logistics: Textbook*. Kyiv: Artek Publishing House, 312 p. (in Ukrainian)
2. Melnyk P. V., Tarangul L. L., Gordey O. D. (2010), *Banking systems of foreign countries: a textbook*. Kyiv: Center of Educational Literature, 586 p. (in Ukrainian)
3. Kovalenko A. I. (2013), Theoretical and methodological aspects of use. The concept of competitiveness in scientific research. *Theoretical competition*, no. 6, pp. 72–82 (in Ukrainian)
4. Salo I. V., Myroshnychenko O. V. (2012), Bank competitiveness management system. *Actual problems of the economy*, no. 5, pp. 279–286. (in Ukrainian)
5. Zymovets V.V., Zubyk S.P. (2004), *Financial intermediation*. KNEU, 288 p. (in Ukrainian)
6. Arutyunyan S. S., Dobrynina L. V., Gulyaeva V. M. (2018), *Financial market: Education. manual for the general editor Harutyunyan S.S.* 484 p. (in Ukrainian)
7. Official website of the National Bank of Ukraine Available at: www.bank.gov.ua. (accessed November 03, 2022).
8. Federal Reserve Board – Home official site. Available at: <https://www.federalreserve.gov/releases/lbr/current/default.htm>. (accessed November 03, 2022).
9. Kidwell, D.S., Blackwell, D.W., Whidbee D.A. and Sias R.W. (2012), *Financial Institutions, Markets, and Money*, 11th ed., John Wiley & Sons, Inc., Danvers, 708 p. (accessed November 03, 2022).
10. Freedom finance 2021 Available at: <https://ffin.ua/ru/blog/articles/investytsiini-ohliady/post/yak-skilky-ta-u-shcho-investuiut-amerykantsi> (accessed November 03, 2022).
11. EBF Banking in Europe – Facts and Figures.docx 2020. Available at: <https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2022/01/FINAL-Banking-in-Europe-EBF-Facts-and-Figures-2021.-11-January-2022.pdf> (accessed November 03, 2022).
12. One Third of European Banks Closed Since 2008. Available at: <https://finanso.se/one-third-of-european-banks-closed-since-2008> (accessed November 03, 2022).